

●□1: Portrét Antonina Pia na jeho denáru.

Antoninus Pius se narodil 19. září roku 86 v latijském Lanuviu. Jeho rodina pocházela z jižní Galie z Nemausu (dnes francouzské Nimes), kde děd i otec zastávali konzulské úřady. O Antoninovo vzdělání se starali oba dědové, protože mu otec záhy zemřel. Někdy před 30. rokem věku se oženil s dcerou Marka Annia Vera Anníí Galeríí Faustinou (starší). Věren rodinným tradicím se Antoninus Pius stal v roce 130 konzulem, záhy nato jej císař Hadrianus (117–138) jmenoval soudcem pro Etrurii a Umbrii a v letech 133–136 pak prokonzulem v Asii. Když v lednu 138 zemřel císařův adoptivní syn a předpokládaný nástupce Lucius Aelius, rozhodl se Hadrianus pro Antonina a 25. února jej adoptoval za syna spolu s udělením úřadu tribuna lidu. Také Antoninus si záhy přizval k moci dva mladé vojevůdce Marka Aurelia a Lucia Vera.

10. července 138 Hadrianus zemřel a Antoninus bez komplikací převzal vládu. V rámci římských tradic se postaral, aby byl jeho předchůdce posmrtně zbožštěn (konsekrován) a sám pak obdržel za své svědomité plnění státních a náboženských povinností (císař se tradičně také ihned stával veleknězem – nejvyšším pontifikem) od senátu titul *Pius* (= zbožný). Podle jiných pramenů tento přídomek Antoninus získal již v mládí za nezvyklou úctu a péči, kterou věnoval svému nemocnému tchánovi, když jej všude doprovázel a pečoval o něho.

Soudobí historici především vyzdvihují fakt, že celá doba jeho vlády se vyznačovala neobvyklým klidem a nebyla ani vedena žádná významná válka. Není to tak zcela pravda, protože docházelo k určitým nepokojům v příhraničních oblastech severní Británie a později také v severní Africe (Mauretánie a Numidie), které bylo třeba pacifikovat. V roce 158 musela Antoninova vojska potlačit povstání v Dacii (dnešní Rumunsko). Obecně však dával císař v konfliktních situacích přednost diplomacii před vojenskou silou.

Protože neměl Antoninus Pius žádné větší výdaje na vojenská tažení, o to více pečoval o vlastní stát. Vybuďoval řadu přístavů, mostů, divadel i lázní. Založil také několik dobročinných nadací, jako např. pomoc pro osiřelé dívky pod jménem své záhy zemřelé manželky *Puellae Faustinae*. Faustina totiž zemřela již v roce 141 a po celých dalších 20 let života ji císař – vdovec vzdával pocty předlouhou řadou posmrtných pamětních mincí s jejím jménem a portrétem.

Je zajímavé, že za celou dlouhou dobu své vlády Antoninus Pius na rozdíl od svých dvou významných předchůdců Traiana a Hadriana i svého slavného nástupce a adoptivního syna Marka Aurelia (161–180) nikdy neopustil Itálii a většinu času trávil na svém venkovském sídle v Lanuviu, kde prý žil skromným životem venkovského šlechtice. Jeho klidná vláda se pro antické historiky stala vzorem pro zlatý věk císařství.²

Podle historika Julia Capitolina byl Antoninus „*muž skvělého vzhledu, nadaný, ušlechtilý, vznešený, příjemné tváře, mimořádně talentovaný, znamenitý řečník, vynikající znalec literatury, strážlivý, přičinlivý hospodář, mírný, štědrý a poctivý člověk.*“ I když se stal císařem, „*ani pak se mu nedal vytknout přepych, byl strážný, ale nikoliv lakotný. . . lidu dal k dispozici lázně, které dříve sám užíval, a nic neměnil na zvyklostech, které měl před tím, než se stal císařem.*“

Jak již bylo připomenuto, za jeho vlády nebylo větších válek, přesto soudobí kronikáři zaznamenali řadu zajímavých a zřejmě i objektivních údajů z Antoninova života i jeho vlády. I tak se však tradičně nemohli vyhnout některým senzacním i těžko ověřitelným fantaskním zprávám, které bychom i dnes zařadili do jakéhosi tehdejšího bulváru. Za jeho vlády „*rozvodnil se Tiber, objevila se kometa, narodil se dvouhlavý chlapec, nějaká žena porodila paterčata, v Arabii spatřili hada s hřebenem, nezvykle velkého, který se sám pozřel od ocasu do poloviny těla, v Moesii vyrostl ječmen na vrcholku stromů a v Arabii se nechali bez odporu chytit čtyři lvi.*“ Nutno však připomenout, že tehdejší společnost všech vrstev byla výrazně pověřčivá a každému podobnému skutečnému či smyšlenému přírodnímu úkazu byla přisuzována – často i pro budoucnost státu – velká důležitost.

Císař zemřel jako sedmdesátiletý bez vlastního mužského potomka „*když třetího dne viděl, že jeho stav je vážný, svěřil Markovi Antoninovi [= Marku Aureliovi] stát i svou dceru v přítomnosti prefektů. . .*“ Jeho slavný zeť a nástupce pak nechal Antonina pohřbit se všemi poctami a slavnostně zbožštit s připomenutím: „*Zachovejte v paměti jeho charakter, abyste, až nastane vaše poslední hodinka, měli tak čisté svědomí jako on.*“³

Antonius Pius měl s manželkou Faustinou (starší) celkem čtyři děti, z nichž dcera Faustina (mladší) se stala manželkou Marka Aurelia. Portrét syna Galeria Antonina (zemřelého již v dětském věku) se dochoval na raritních bronzových mincích.

² GRANT, Michael: *Římští císařové. Životopisy vládců císařského Říma v letech 32 př. Kr. – 476 po Kr.*, Praha 2003, s. 99–105.

³ MATOUŠKOVÁ, Svatava (red.): *Portréty světovládů I*, Julius Capitolinus, Praha 1982, s. 51–60.

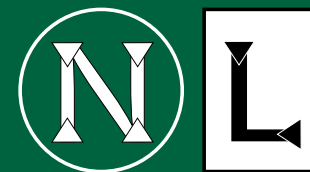
●□2: Mosazný sestercius Antonina Pia.

V oblasti mincovnictví během Antoninovy vlády neproběhly žádné významné změny. Za jeho dlouhé vlády byly početně raženy všechny obvyklé zlaté, stříbrné a bronzové (měděné) mincovní nominály s pestrým výběrem rubních námětů, které se v poměrně dobré zachovalosti a relativně velkém množství dodnes dochovaly v muzejních i soukromých sbírkách a jsou proto vděčným a oblíbeným sortimentem pro sběratele císařského Říma. Obzvláště početné denáry a sestercie nesou charakteristický Antoninův portrét s podlouhlým měsícovitým obličejem a klidným výrazem ve tváři, který je právě tak snadno rozpoznatelný i na otřelých ražbách bez čitelných opisů.⁴ Nejen na zahraničních, ale i v našich domácích sběratelských aukcích se lze výjimečně setkat s vysoce vzácnými Antoninovými mincovními typy. Příkladem může být např. vysoce vzácný zlatý $\frac{1}{2}$ aureus s motivem bohyně Minervy.⁵

⁴ PETRÁŇ, Zdeněk – FRIDRICOVSKÝ, Jiří: *Encyklopedie římských císařů a císařoven z pohledu jejich mincí*, Praha 2008, s. 133–139.

⁵ PETRÁŇ, Zdeněk: *Nad vzácným zlatým quinariem římského císaře Antotnina Pia*, Členské informace ČNS Praha 3/2005, s. 22–24.

NÁRODNÍ MUZEUM
ČESKÁ NUMISMATICKÁ SPOLEČNOST

Numismatické listy

73 • 2018 • 3-4

NUMISMATICKÉ LISTY 73 • 2018 • 3-4

Vyobrazení k článku Šárka VICHEROVÁ, *Pamětní mince vydané v roce 2018*, s. 189–197.

○ ■ **Jubilejní zlatá mince 100. výročí vzniku Československa.**

Autor: akademický malíř Vladimír Pavlica. Rubní strana.

Sbírka: Česká národní banka. Zvětšeno 2:1.

Titulní strana:

Vyobrazení k článku Šárka VICHEROVÁ, *Pamětní mince vydané v roce 2018*, s. 189–197.

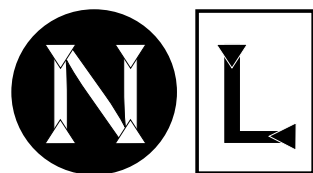
○ ■ **Jubilejní zlatá mince 100. výročí vzniku Československa.**

Autor: akademický malíř Vladimír Pavlica. Lící strana.

Sbírka: Česká národní banka. Zvětšeno 2:1.

NÁRODNÍ MUZEUM
ČESKÁ NUMISMATICKÁ SPOLEČNOST

Numismatické listy

73 • 2018 • 3-4

Vedoucí redaktor / Chief Editor: Luboš POLANSKÝ.

Redakce / Editors: Michal MAŠEK, Luboš POLANSKÝ, Jiří SLÁMA

Redakční rada / Editorial Advisory Board: Marek CAJTHAML, Petr HAIMANN,

Dagmar KAŠPAROVÁ, Jiří MILITKÝ, Věra NĚMEČKOVÁ, Vlastimil NOVÁK,

Borys PASZKIEWICZ, Zdeněk PETRÁŇ, Eduard ŠIMEK, Jan VIDEMAN, Petr VOREL.

Jazyková redakce / Language Editor: Roman LANG.

Kontakt / Contact Address: lubos_polansky@nm.cz • 224 497 283.

Anglická abstrakta a resumé překládá / English abstracts and summaries translated by Gabriela & Vlastimil NOVÁK.

NÁRODNÍ MUZEUM

Vydává: Národní muzeum ve spolupráci s Českou numismatickou společností.

Technická příprava a grafická úprava: Quattro-Production s. r. o.

Tisk: Kleinwächter Holding, s. r. o.

Přímý prodej zajišťuje stánek v Nové budově Národního muzea. Distribuci povinných výtisků, výtisků pro předplatitele a distribuci volných výtisků zajišťuje Obchodní oddělení,

Národní muzeum, Vínohradská 1, 110 00 Praha 1, telefon 224 497 159, fax 222 246 047

(ze zahraničí: telefon +420 224 497 159, fax +420 222 246 047), e-mail: publikace@nm.cz.

Zde se přijímají i objednávky předplatného, z ČR i ze zahraničí a poskytují informace o cenách předplatného. Členům České numismatické společnosti zasílá Česká numismatická společnost,

Arménská 1372/10, 101 00 Praha 10 - Vršovice, telefon 271 730 775.

Vychází dvakrát ročně jako dvojčíslo.

Redakční uzávěrky jsou 1. dubna a 1. září.

Pokyny pro autory najdete na www.nm.cz/publikace.

© Národní muzeum, Václavské náměstí 1700/68, 110 00 Praha 1 - Nové Město.
ISSN 0029-6074 (print), 2533-5650 (online), MK ČR E 568. Praha 2019.

● □ 5: Příběhy z muzejních sbírek. Výstava k 140. výročí založení Českého muzea stříbra, garant výstavy: Josef KREMLA, autoři textů: Josef Kremla – Jana Králová, 9. května až 30. září 2017 Kutná Hora – Hrádek.

a) poklad Kácov 1951 (HN 9); b) poklad Kutná Hora – Mišpulky 1934 (HN 2).
Čísla v závorce odpovídají katalogu.

Vyobrazení k článku Josef KREMLA, *Depoty uložené v kutnohorském muzeu*, s. 146–155.

O b s a h

● □ Zdeněk PETRÁŇ <i>Michal Mašek padesátníkem!</i>	103
● □ Luboš POLANSKÝ <i>Bibliografie prací Michala Maška za léta 2002–2018</i>	104
● □ Zdeněk PETRÁŇ <i>Antoninus Pius – císař reprezentující „zlatý věk“ římského impéria</i> <i>Petráň, Antoninus Pius – Emperor representing the 'Golden Age' of the Roman Empire</i>	112
● □ Július FRÖHLICH <i>Tri neznáme typy keltských mincí zo stredných Čiech</i> <i>Three unknown types of the Celtic coins from central Bohemia</i>	116
● □ Jiří MILITKÝ <i>Neznámý keltský ¼statér – typ hlava Athény / čtyřnohé zvíře</i> <i>Unknown Celtic ¼-stater of the Athena head / four-legged animal type</i>	123
● □ Lenka VACINOVÁ <i>Vzácná varianta republikánského denáru typu RRC 222/1</i> <i>A rare variety of the Roman Republican denarius of the RRC 222/1 type</i>	130
● □ Jan BOUBLÍK <i>Výrobní defekty na pražském groši Václava IV.</i> <i>Defects in production of one Prague grossus struck under Wenceslas IV.</i>	139
● □ Josef KREMLA <i>Depoty uložené v kutnohorském muzeu</i> <i>Coin hoards preserved in the Kutná Hora (Kuttenberg) museum</i>	146
● □ Lukáš RICHTERA – Matěj BŘEZINA <i>Okrojené falsum pražského groše Ferdinanda I. a problematika okrajování pražských grošů</i> <i>Clipped forgery of the Prague grossus of Ferdinand I and problems with clipping of the Prague grossi</i>	156
● □ Eduard ŠIMEK <i>K počátkům kutnohorské ražby tolarů Maxmiliána II. v roce 1573</i> <i>Notes to the beginning of the thaler production under Maximilian II in Kuttenberg in 1573</i>	174
● □ Pavel VOJTÍŠEK <i>Zajímavý vratislavský tříkrejcar Ferdinanda II.</i> <i>An interesting three-kreuzer piece struck under Ferdinand II in Breslau</i>	180
● □ Daniel KOVÁŘ <i>Pamětní medaile v základním kameni kostela sv. Anny v Českých Budějovicích</i> <i>A commemorative medal reminding setting of the foundation stone of the St. Ann Church in České Budějovice</i>	184
● □ Šárka VICHEROVÁ <i>Pamětní mince vydané v roce 2018</i> <i>Commemorative coins produced in 2018</i>	189
● □ konference <i>Archeologie a veřejnost 10/2018. Neprofesionálové v archeologii.</i> <i>Modely interakce archeologie a uživatelů detektorů kovů (Miroslav DAŇHEL)</i>	198